

### Vilfredo Pareto: Sociological Writings

Vybral a úvod napsal S. E. Finer, přeložil Derick Mirfin, Pall Mall Press, London 1966, s. 335.

V. Pareto patří nesporně k sociologům, jejichž význam a vliv významně přesahuje dobu jejich vlastního života. Pro naše sociology však je v určitém smyslu sociologem obtížným. Nikoliv proto, že snad způsob jeho uvažování a výkladu je nesrozumitelný, ale proto, že jeho dílo je u nás velmi těžko dostupné. Existuje sice řada stručných i rozsáhlých interpretací v různých dějinách sociologie a dostupných příručkách. Ty však jsou neúplné a často velmi nejednoznačné, výklad základních kategorií Paretova díla se dost podstatně liší (není například vždy jasné, co to vlastně jsou Paretova rezidua, není vždy logicky jasně podána souvislost jeho koncepce rezidui a derivací s pojetím elit a koloběhu elit). Málokdo z našich sociologů také zná italsky, aby byl schopen čerpat znalosti Paretova díla z italského originálu, (některé Paretovy práce vyšly ovšem původně ve francouzštině, jeho základní dílo *Trattato di sociologia generale* vyšlo však italsky).

Sociologové z anglosaské oblasti jsou v daleko lepší situaci. Výrazem zájmu amerických sociologů o Pareta je fakt, že již před druhou světovou válkou byla značná část jeho díla přeložena do angličtiny. V roce 1935 vyšlo v New Yorku a Londýně jeho základní dílo zásluhou A. Livingstona a A. Bongiora. (V anglickém překladu pod názvem *The Mind and Society*.) V roce 1934 tehdy ještě mladí a poměrně málo známí odchovanci semináře J. L. Hendersona — titelé Pareta a jeho pojetí sociálního ekvilibria — G. C. Homans a C. P. Curtis vydali *An Introduction to Pareto: His Sociology*, New York. Kniha *The Mind and Society* byla znovu přetištěna ve dvoudílném vydání v roce 1963. Nyní vyšel další výbor z Paretova díla pod názvem *Sociological Writings*. S. E. Finer, který výbor uspořádal a napsal k němu velmi dobrou předmluvu, to zdůvodňuje tím, že velký rozsah, rozvláčnost a uspořádání hlavního Paretova díla *Trattato* je činí obtížným pro ty, kdo přistupují k jeho dílu poprvé. Výběr, který čtenářům předkládá, není proto míněn jako náhrada za studium největšího systematického Paretova díla, ale jako úvod do jeho dalšího studia. Kniha se skládá z Finerova zaslíbeného úvodu, v druhé části je pak překlad ze všech základních Paretových děl, která byla napsána a vyšla před *Trattato* a jsou uvedena pod názvem přípravné práce, pak následují pasáže z této hlavní jeho práce a nakonec jsou

aplikace základních tezí *Trattato*, napsané na sklonku Paretova života.

Úvod S. E. Finera má pět částí. V první části je nastíněna doba, v níž Pareto žil a působil, poněvadž „bez kontextu s dobou nelze Paretovo dílo pochopit ani vysvětlit“. Pak následuje stručné vylíčení životních osudů Pareta. Ve třetí části je podán přehled jeho raných, u nás v podstatě neznámých spisů *Cours d'économie politique*, *Les systèmes socialistes* a *Manuel d'économie politique*, které jsou jakýmsi přípravnými pracemi k *Trattato*; Finer je zařazuje dobově i z hlediska rozvoje jednotlivých kategorií a pojmů. Ve čtvrté části jsou analyzovány základní pojmy Paretovy sociologie, a to zejména ekvilibrium, prvky sociálního systému, rezidua, derivace, zájmy, logické a nelogické jednání, teorie elit a koloběh elit. V páté části je podána kritika a zhodnocení Paretova díla a jeho reálného přínosu.

Finerův úvod považuji za velmi kvalifikovaný, zaslíbený a velmi informativní. Cenné je zvláště vylíčení vývoje vzniku Paretova systému, geneze a rozvíjení jednotlivých kategorií, jejich modifikace, vytváření, přejímání nebo opuštění různých pojmů. S tím úzce souvisí vztah Pareta ke zdrojům a ideovým proudům současnosti, zejména k marxismu a sociálnímu darwinismu. Jiné souvislosti jeho díla vystupují do popředí s jeho činností v oblasti politické ekonomie. Je zajímavé, že většina pojmů, které se staly základem Paretovy sociologické koncepce, byla rozvinuta vlastně v jeho pracích z politické ekonomie, kterou Pareto nechápal jen úzce jako popisnou disciplínu. Další předností Finerova úvodu je pokus sledovat nejen vytváření kategorií a pojmů, ale i posun jejich významu nebo akcentů. Pareto některé pojmy později opouští nebo interpretuje jinak; u některých základních kategorií, jako jsou právě rezidua, nejsou vždy jeho výklad a užití jednotné. Z období Pareto-vých raných spisů a zvláště spisů ekonomických pocházejí pojmy sociálního systému, sociálního ekvilibria a u nás dosud neanalyzovaného pojmu, který zní v anglickém překladu „spoliation“. Jde o pojem, který Pareto používá místo Marxova pojmu *exploatace* — jde o vyjádření faktu, že ve všech dobách existuje nejen elita, ale také třída lidí, která si ekonomickými nebo politickými prostředky přivlastňuje statky jiných lidí. Pojem elity v pozdějším významu tu ještě chybí. Je zásluhou Finerovou, že poukazuje na tuto problematiku, poněvadž i u nás je běžně rozšířena představa, že Paretova koncepce elity je čistě politická a že